UŽÍVÁNÍ ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ V DOBĚ DISTANČNÍ VÝUKY

USE OF ELECTRONIC RESOURCES IN THE ERA OF DISTANCE EDUCATION

Jana Stará[1], **Alžběta Vodrážková**[1]

[1] Katedra preprimární a primární pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Poznání, jak učitelé využívají výukové zdroje, je východiskem pro jejich tvorbu i koncipování podpory učitelů v jejich užívání. V příspěvku porovnáváme přístupy dvou učitelek 1. stupně ZŠ k e-zdrojům v době distanční výuky v zimě roku 2021. Výsledky výzkumu ukázaly, že učitelé potřebují pro plánování výuky strukturu učiva, kterou jim zprostředkovávají tištěné či elektronické učebnice. Zároveň se zdá, že jsou motivováni k volnému výběru, kombinování a skládání do celku vyučovací hodiny různých výukových zdrojů včetně elektronických.

Klíčová slova: *výukové zdroje, e-zdroje, užívání učebnic učiteli, učitelé 1. stupně ZŠ*

Abstract

Knowing how teachers use teaching resources is the starting point for resources development and supporting teachers in their use. We compare the approaches of two primary school teachers to e-sources at the time of distance learning in winter 2021. Research results show that teachers need a content knowledge structure for instruction planning that is mediated by printed or electronic textbooks. At the same time, they appear to be motivated to freely select and combine different teaching resources, including electronic ones in planning their lessons.

Keywords: *teaching resources, e-sources, teachers' use of textbooks, primary school teachers.*

1 Úvod

V poslední době, kdy se dostupnost různorodých výukových zdrojů rozšířila, je podle nás žádoucí zkoumat vztah učitele a těchto zdrojů. Je to důležité pro

tvůrce kurikula a učebnic i pro vzdělavatele učitelů. Zdá se (Mhlanga, 2020; Ramon, 2021), že zkušenost s distanční výukou v souvislosti s pandemií covid - 19, může ovlivňovat užívání e-zdrojů i v podmínkách výuky v běžném režimu. Příspěvek referuje o výzkumu, jehož cílem bylo zjistit, jaké e-zdroje učitelé primárních škol využívali v nařízené distanční výuce, jak a proč.

2 Teorie

Ve výzkumu Staré (2019) bylo zjištěno, že učitelé ve výuce prvouky, přírodovědy a vlastivědy užívají učebnice spíše jako kurikulární dokumenty, které jim poskytnou organizaci výuky dle témat. Při přípravě výuky pak tato témata zpracovávají dle svého uvážení, neobávají se využívat e-zdroje, především náměty z učitelských serverů či internetu obecně. Materiály vybírají do výuky především z hlediska atraktivity, zábavnosti, interaktivity a autentičnosti (srov. Hansen a Gissel 2017; Peacock a Gates 2010). Šeďová a Zounek (2009, s. 63) uvádějí, že mezi potřebou učitelské autonomie a determinace (nabídkou a možnostmi technologií) někdy vzniká napětí, zvláště pokud dojde k rozporu mezi požadavky učitele a nabídkou technologií. Někteří učitelé podle citovaného výzkumu právě z tohoto důvodu ICT ve výuce v době realizace výzkumu odmítali. Zajímá nás, jaký je způsob užívání e-zdrojů v době nařízené distanční výuky, protože se domníváme, že daná zkušenost může praxi užívání e-zdrojů změnit.

3 Metodologie výzkumu

Příspěvek referuje o dílčích výsledcích vícepřípadové explorační studie využívání e-zdrojů ve výuce v době uzavření škol a po jejich opětovném otevření. V příspěvku porovnáváme přístupy dvou učitelek 1. stupně ZŠ k e-zdrojům v době distanční výuky. Výzkum odpovídá na otázky: Jaké e-zdroje učitelky využívají? Jak je využívají? Jaký je vztah mezi cílem vyučovací hodiny a použitými e-zdroji? Jaký je vztah použitých e-zdrojů k učebnici? Jak a proč učitelky e-zdroje vyhledávají? Sběr dat byl proveden prostřednictvím opakovaných hloubkových rozhovorů s učitelkami (2 × 3 rozhovory) a pozorováním jejich online výuky (2 × 3 vyučovací hodiny). Sebraná data byla systematizována, kódována a kategorizována. Příspěvek referuje o analýze dvou případů a dalším výzkumném plánu, který z výsledků této analýzy vyplývá. (V současné době

byly na základě této analýzy vybrány další účastníci výzkumu a je pokračováno v analýze dalších sebraných dat.)

4 Výsledky

Výsledky výzkumu ukazují rozdílné přístupy k využívání e-zdrojů oběma učitelkami. Jedna z nich užívá ve výuce e-učebnice, přičemž je si vědoma výhody jejich komplexnosti, toho, že e-učebnice vytvářejí systém zprostředkovávaného učiva potřebný pro ni, pro její žáky i rodiče. Zdařile využívá multimediální výukové funkce e-učebnic, jako jsou obrázky, audiovizuální materiály, animace, a také praktické funkce, jako je vyhledávání a navigace. Nemá potřebu vyhledávat další e-zdroje, činí tak jen výjimečně. Druhá učitelka plánuje obsah výuky s pomocí tištěné učebnice. Učebnici však z důvodu udržení zájmu žáků doplňuje volně staženými obrázky, videi, rébusy a křížovkami sdílenými na učitelských serverech. Co se týče souladu užitých e-zdrojů a výukových cílů hodiny, ani e-učebnice, ani tvořivý přístup druhé učitelky nezaručují soulad cílů a jednotlivých učebních úloh či aktivit. Obě učitelky vnímají velký nárůst svých dovedností užívat e-zdroje během nařízené distanční výuky.

5 Závěry a diskuse

Realizovaná studie užívání e-zdrojů v on-line výuce dvou učitelek naznačuje, že učitelé potřebují pro plánování výuky strukturu učiva, kterou jim zprostředkovávají tištěné či elektronické učebnice. Dále poukazuje na to, že tvořiví učitelé mohou být motivováni k volnému výběru, kombinování a skládání do celku vyučovací hodiny různých výukových zdrojů včetně elektronických. Zdá se, že během nařízené distanční výuky ztratili učitelé ostych z užívání e-zdrojů a rozvinuli v této oblasti své znalosti a dovednosti. V pokračujícím výzkumu si klademe otázku, jaké další strategie výběru a práce s e-zdroji se u učitelů 1. stupně ZŠ v on-line výuce objevují a s čím souvisejí. Dále se zabýváme tím, jak s e-zdroji učitelé pracují v běžné výuce.

Věříme, že sledování postojů, přístupů a postupů učitelů ohledně využívání e-zdrojů v období distanční výuky a v době návratu žáků do škol je důležitým východiskem pro tvorbu moderních výukových zdrojů i koncipování podpory učitelů v jejich efektivním užívání.

6 Literatura

Illum Hansen, T., & Toke Gissel, S. (2017). Quality of learning materials. *IARTEM E-Journal*, *9*(1), 122–141. https://doi.org/10.21344/iartem.v9i1.601

Mhlanga, D., & Moloi, T. (2020). COVID-19 and the Digital Transformation of Education: What Are We Learning on 4IR in South Africa? *Journal of Research in Education Sciences*. 10, 1–11. https://doi.org/10.3390/educsci10070180

Peacock, A., & Gates, S. (2010). Newly Qualified Primary Teachers' Perceptions of the Role of Text Material in Teaching Science. *Research in Science & Technological Education*, *18*(2), 155–171. https//doi.org/10.1080/713694982

Ramon P., Fuentes, M., Mogas, J., & Cebrián, G. (2021) Analysis of the implementation of teaching and learning processes at Catalan schools during the Covid-19 lockdown. *Technology, Pedagogy and Education*. https//doi.org/10.1080/1475939X.2020.1863855

Stará, J. (2019). *Práce učitelů s učebnicemi.*

Šeďová, K., & Zounek, J.(2009). ICT v rukou českých učitelů. *Pedagogika*, *59*(1), 54–70.

SEKCE 8

Posterová sekce (tematicky otevřená)